

QUAN ĐIỂM CỦA CHỦ NGHĨA MÁC LÊNIN, TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH VÀ CỦA ĐẢNG CỘNG SẢN VIỆT NAM VỀ CÁN BỘ VÀ TIÊU CHUẨN CÁN BỘ, CÔNG CHỨC

Mác và Ăngghen là những người đặt nền móng cho vấn đề cán bộ của giai cấp vô sản. Hai ông không chỉ là những người sáng lập ra chủ nghĩa xã hội khoa học mà còn là những người đem lý luận khoa học kết hợp với phong trào công nhân, lập nên tổ chức cộng sản đầu tiên trên thế giới. Giai cấp vô sản và chính đảng của mình muốn giành được quyền lãnh đạo, giữ vững được chính quyền thì phải xây dựng được một đội ngũ cán bộ trung thành và tài năng, đáp ứng được nhiệm vụ cách mạng. Các ông cho rằng: "Mỗi thời đại xã hội đều cần có những con người vĩ đại và nếu không có những con người như thế thì, như Henvêxinơ nói: thời đại sẽ sáng tạo ra con người như thế.". Từ kinh nghiệm lịch sử của xã hội loài người và từ chính quá trình truyền bá lý luận khoa học vào phong trào công nhân, C.Mác đã khẳng định: "Muốn thực hiện tư tưởng thì cần có những con người sử dụng lực lượng thực tiễn"¹.

Trong điều kiện lịch sử cụ thể của cách mạng đang ở thời kỳ Đảng chưa nắm chính quyền, C.Mác và Ph. Ăngghen chưa có thực tế để bàn nhiều về vấn đề cán bộ. Nhưng hai ông rất quan tâm đến việc xây dựng một đội ngũ những nhà tuyên truyền, cổ động, truyền bá tư tưởng cộng sản; lãnh đạo, tổ chức các phong trào đấu tranh của giai cấp vô sản, trên cơ sở đó, kết hợp với phong trào công nhân để lập ra chính đảng của giai cấp công nhân. Những nhà tuyên truyền cổ động đó được bồi dưỡng và tuyển chọn có đủ các tiêu chuẩn của những cán bộ cách mạng chuyên nghiệp của Đảng trong thời kỳ hoạt động bí mật. V.I Lênin, người kế thừa và phát triển sáng tạo chủ nghĩa Mác, đã đặc biệt coi trọng việc tuyển chọn, xây dựng một đội ngũ những nhà cách mạng chuyên nghiệp cho phong trào vô sản. Đó là những cán bộ nòng cốt đầu tiên của Đảng cộng sản (Bôn-sê-vích) Nga, những người giúp Đảng "đảo ngược nước Nga lên".

Khi Đảng chưa có chính quyền, vấn đề cán bộ đã rất được quan tâm, khi có chính quyền, vấn đề cán bộ càng trở lên quan trọng và cấp bách hơn. Hàng loạt vấn đề được đặt ra khi Đảng giành được chính quyền, hàng loạt vấn đề của đời sống xã hội đòi hỏi Đảng phải lãnh đạo, quản lý. Vì vậy Đảng phải gấp rút lựa chọn, đào tạo, bồi dưỡng một đội ngũ cán bộ theo một tiêu chuẩn nhất định đáp ứng được yêu cầu của thời kỳ mới. Thực tiễn cấp bách đó đòi hỏi Đảng cộng sản (b) Nga và V.I Lênin phải tập trung giải quyết. Những vấn đề quan trọng về cán bộ và tiêu chuẩn cán bộ đã được Lênin bàn nhiều ở giai đoạn Đảng giành được chính quyền và tập trung ở thời kỳ sau khi chính quyền được thiết lập trong cả nước, khi nước Nga bước vào thời kỳ ổn định, xây dựng chế độ xã hội mới.

Trong sự nghiệp cách mạng, Chủ tịch Hồ chí Minh đã coi "Cán bộ là cái gốc của mọi công việc"², "Muôn việc thành công hoặc thất bại đều do cán bộ tốt hay kém"³. Nếu có cán bộ tốt, cán bộ ngang tầm thì việc xây dựng đường lối sẽ đúng đắn và là điều kiện tiên quyết để đưa sự nghiệp cách mạng đi đến thắng lợi. Không có đội ngũ cán bộ tốt thì dù có đường lối chính sách đúng cũng khó có thể biến thành hiện thực được. Muốn biến đường lối thành hiện thực, cần phải có con người sử dụng lực lượng thực tiễn- đó là đội ngũ cán bộ cách mạng và cùng với quần chúng cách mạng, bằng sự mẫn cảm của mình để đưa cách mạng đến thành công.

¹ C.Mác và Ph. Ăngghen: Toàn tập, NXB Chính trị quốc gia, Hà nội, 1995, tập 2 trang 181.
^{3,4}: Hồ chí Minh toàn tập, NXB Chính trị quốc gia, Hà nội 2000, tập 5 trang 269, 240

Hồ chí Minh chỉ rõ rằng: " Cán bộ là những người đem chính sách của Đảng và Chính phủ giải thích cho dân chúng hiểu rõ và thi hành. Đồng thời đem tình hình của dân chúng báo cáo cho Đảng, cho Chính phủ hiểu rõ, để đặt chính sách cho đúng"⁴. Vị trí cán bộ, công chức là "cầu nối" giữa Đảng, Chính phủ với quần chúng, nhưng không phải là "vật mang", là "dây dẫn", là chuyên tải cơ học mà chính là con người có đủ tư chất, tài năng và đạo đức để làm việc đó. Bởi lẽ để có thể đem chính sách của Đảng và Chính phủ giải thích cho dân chúng hiểu rõ và thi hành, đòi hỏi người cán bộ, công chức phải có một trình độ, trí tuệ nhất định. Nếu không, trong quá trình thực hiện nhiệm vụ, người cán bộ, công chức sẽ làm sai lệch tinh thần, nội dung của đường lối, chính sách và khi đó thì thật là nguy hiểm. Ngoài tiêu chuẩn về trình độ hiểu biết nhất định, người cán bộ còn cần phải có tiêu chuẩn khác là phẩm chất và bản lĩnh chính trị. Việc truyền đạt, giải thích và triển khai thực hiện chính sách của Đảng và Nhà nước là một việc khó khăn, nhưng khó khăn và phức tạp hơn nhiều là nắm chắc được tình hình, tâm tư, nguyện vọng chính đáng của nhân dân, cũng như phản ánh được đúng thực chất của tình hình để làm căn cứ cho việc tham mưu, hoạch định chính sách. Công việc này đòi hỏi người cán bộ, công chức phải đạt tiêu chuẩn ở mức cao hơn để có thể tổng kết thực tiễn, khái quát, nâng lên thành lý luận.

Chủ tịch Hồ chí Minh đặt cán bộ ở vị trí có tính chất quyết định. Chính sách đúng đắn có thể không thu được kết quả nếu cán bộ làm sai, cán bộ yếu kém. Về vấn đề này, Hồ chí Minh đã đi xa hơn, sâu hơn, chỉ ra cội rễ của vấn đề một cách vừa cụ thể, vừa có tính chất tổng quát. Người nói: " Khi đã có chính sách đúng, thì sự thành công hoặc thất bại của chính sách đó là nơi cách tổ chức công việc, nơi lựa chọn cán bộ và do nơi kiểm tra. Nếu ba điểm ấy sơ sài, thì chính sách đúng mấy cũng vô ích"⁵. Muốn tổ chức công việc tốt, phải có người cán bộ đạt tiêu chuẩn vừa có tài, vừa có đức. Mặt khác cũng phải biết chọn người nào làm việc gì là thích hợp, nếu không rất có thể hỏng việc mà không hoàn toàn do cán bộ yếu kém.

Tiêu chuẩn cán bộ, công chức là một yếu tố cơ bản quyết định chất lượng đội ngũ cán bộ cách mạng của chúng ta. Chủ tịch Hồ chí Minh đã xác định tiêu chuẩn của cán bộ, công chức cần phải có hai mặt, đó là đức và tài. Trước hết người cán bộ, công chức phải có "đức", song đó là đạo đức mới, đạo đức cách mạng. Người nói " sức có mạnh mới gánh và đi được xa. Người cách mạng phải có đạo đức cách mạng làm nền tảng mới hoàn thành được nhiệm vụ cách mạng vẻ vang". Vì vậy người cách mạng phải có đạo đức cách mạng. Không có đạo đức thì tài giỏi mấy cũng không lãnh đạo được nhân dân. Chủ tịch Hồ chí Minh cũng yêu cầu người cán bộ phải có "tài". Người nói: " Ngày nay, Đảng yêu cầu cán bộ và đảng viên chẳng những thạo về chính trị mà còn phải giỏi về chuyên môn; không thể lãnh đạo chung chung. Lại phải biết đoàn kết với những người ngoài Đảng, phải biết dựa vào quần chúng, phát huy sức sáng tạo của quần chúng lao động, phải tạo mọi điều kiện cho nhân dân lao động để có thể nắm được những hiểu biết khoa học kỹ thuật; ra sức đào tạo thật nhiều cán bộ kỹ thuật, cán bộ quản lý cần thiết cho sản xuất phát triển, chỉ có như thế chúng ta mới xây dựng thắng lợi chủ nghĩa xã hội"⁶.

Theo từng giai đoạn cách mạng, các Nghị quyết của Đảng đã xác định cụ thể các tiêu chuẩn của người cán bộ. Đảng ta luôn luôn nhấn mạnh tiêu chuẩn cán bộ bao gồm hai mặt: Phẩm chất và năng lực. Nghị quyết 225/NQ-BCT của Bộ Chính trị ban hành năm 1973 về cán bộ đã đề ra tiêu chuẩn chung cho mọi cán bộ trong cách mạng XHCN. Đại hội đại biểu toàn quốc của Đảng lần thứ IV cũng nêu lên "tiêu chuẩn cơ bản của mọi cán bộ là

(⁴) Hồ chí Minh, toàn tập, NXB chính trị quốc gia, Hà nội 1995, tập 5 trang 269

(⁵) Hồ chí Minh, toàn tập, NXB Chính trị quốc gia, Hà nội 1995, tập 5 trang 520

(⁶) Hồ chí Minh, toàn tập, tập 10, NXB chính trị quốc gia, Hà nội, 2000, trang 313

luôn luôn phải có đủ 2 mặt phẩm chất và năng lực tương ứng với đòi hỏi của nhiệm vụ chính trị trong mỗi giai đoạn cách mạng". Nghị quyết 32/NQ-BCT của Bộ Chính trị (khóa IV) chủ trương "ra sức nâng cao phẩm chất và năng lực của cán bộ". Đến đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ V của Đảng lại nhấn mạnh "trong tiêu chuẩn cán bộ lãnh đạo chủ chốt của Đảng, của Nhà nước các cấp, các ngành, các đơn vị chúng ta cần chú ý đầy đủ tiêu chuẩn chính trị, tiêu chuẩn chuyên môn và khả năng lãnh đạo nhưng phải lấy hiệu quả công việc làm thước đo cuối cùng của tiêu chuẩn". Đại hội đại biểu lần thứ VI của Đảng đã đề ra đường lối đổi mới, xác định rõ yêu cầu tiêu chuẩn người cán bộ phải là người có phẩm chất chính trị đã qua thử thách, luôn luôn đứng vững trên lập trường của giai cấp công nhân, thông suốt và chấp hành nghiêm chỉnh đường lối, chính sách của Đảng và Nhà nước, ham học hỏi, năng động, sáng tạo, có kiến thức về quản lý kinh tế, xã hội, có tính tổ chức và kỷ luật cao. Đó là những cán bộ có đạo đức cách mạng, có ý thức tập thể, dân chủ, đi đôi với tính quyết đoán, có ý thức trách nhiệm, có tác phong sâu sát thực tế, gần gũi quần chúng, quan tâm đến con người, gương mẫu trong lối sống, đoàn kết và động viên được nhiệt tình lao động của cán bộ và nhân dân. Tuy vậy những tiêu chuẩn đó mới chỉ được nêu lên dưới dạng tổng quát chung, chưa nêu rõ tiêu chuẩn cụ thể của cán bộ, công chức làm việc trong các cơ quan hành chính nhà nước.

Nghị quyết trung ương lần thứ 6 (khóa VI) đã chỉ rõ "cần cụ thể hóa tiêu chuẩn cán bộ cho từng chức danh lãnh đạo và quản lý" không thể dừng ở tiêu chuẩn phẩm chất và năng lực chung chung. Đến Hội nghị trung ương lần thứ 3 (Khóa VIII) bàn về "Chiến lược cán bộ thời kỳ đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước" đã cụ thể hóa một bước về "tiêu chuẩn cán bộ trong thời kỳ mới". Trong đó tiêu chuẩn chung đối với cán bộ là:

- Có tinh thần yêu nước sâu sắc, tận tụy phục vụ nhân dân, kiên định mục tiêu độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội, phấn đấu thực hiện có kết quả đường lối của Đảng, chính sách và pháp luật của Nhà nước.

- Cần kiệm liêm chính, chí công vô tư. Không tham nhũng và kiên quyết đấu tranh chống tham nhũng. Có ý thức tổ chức kỷ luật. Trung thực, không cơ hội, gán bó mật thiết với nhân dân, được nhân dân tín nhiệm.

- Có trình độ hiểu biết về lý luận chính trị, quan điểm, đường lối của Đảng, chính sách và pháp luật của Nhà nước; có trình độ văn hóa, chuyên môn, đủ năng lực và sức khỏe để làm việc có hiệu quả, đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ được giao.

Các tiêu chuẩn này quan hệ mật thiết với nhau. Coi trọng cả đức và tài, đức là gốc. Căn cứ vào tiêu chuẩn này, Nhà nước phải thể chế hóa thông qua việc xây dựng và ban hành tiêu chuẩn cụ thể đối với cán bộ, công chức làm việc trong các cơ quan nhà nước. Đó là căn cứ để thực hiện việc tuyển dụng, sử dụng, bố trí phân công, bổ nhiệm, quy hoạch đào tạo, bồi dưỡng, đánh giá, khen thưởng, kỷ luật cán bộ, công chức....